

Sygn. akt *I ACa 1310/15*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 maja 2016r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: **SSA Mariola Głowacka**

Sędziowie: **SSA Karol Ratajczak**

del. SSO Ewa Blumczyńska

Protokolant: **insp. ds. biur. Katarzyna Kaczmarek**

po rozpoznaniu w dniu 27 kwietnia 2016 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **P. P.**

przeciwko **M. P.**

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 12 marca 2015 r. sygn. akt XII C 298/14

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

a. oddala powództwo,

b. zasądza od powoda na rzecz pozwanej 7.217 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

II. zasądza od powoda na rzecz pozwanej 7.400 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania

apelacyjnego.

SSA Karol Ratajczak SSA Mariola Głowacka SSO Ewa Blumczyńska

Sygn. akt I ACa 1310/15

UZASADNIENIE

Powód P. P. pozwem skierowanym przeciwko M. P. po ostatecznym sprecyzowaniu żądania, co nastąpiło w piśmie procesowym z dnia 19 marca 2014r., wniósł o zobowiązanie pozwanej do przeniesienia na rzecz powoda udziału wynoszącego 1/2 części we własności nieruchomości stanowiącej działkę gruntu nr (...) dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. prowadzi księgę wieczystą nr (...) oraz zasądzenie od pozwanej na jego rzecz zwrot kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Pozwana M. P. w odpowiedzi na pozew z dnia 3 marca 2014r. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na jej rzecz zwrot kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 12 marca 2015r. zobowiązał pozwaną do złożenia oświadczenia woli o przeniesieniu na powoda udziału wynoszącego 1/2 części we własności nieruchomości stanowiącej działkę gruntu nr (...) o powierzchni 0,0957 ha, zapisanej w księdze wieczystej nr (...) Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w P. i zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 17.717 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że strony są małżeństwem od 1997r. W trakcie trwania związku urodziła się im dwójka dzieci: syn K. i córka Z., której w dniu 28 października 2008r. administracyjnie zmieniono imię na C.. Wcześniej zwracano się do dziecka imieniem Z.. Krótco po zawarciu małżeństwa w 1997r. powód odziedziczył po dziadkach udział w wysokości 1/2 w prawie własności nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), zaś pozostałą część przekazali na rzecz powoda w drodze darowizny jego ojciec oraz brat i siostra. Umową darowizny z 5 grudnia 2008r. powód uczynił pozwaną współwłaścicielem opisanej nieruchomości w 1/2 części. Twierdził, że pozwana naciskała na niego i okazywała frustrację tym, że nie zamieszkuje w swoim domu.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w trakcie małżeństwa powód znęcał się nad pozwaną. We wrześniu 2011r. powód został aresztowany za znęcanie psychiczne i fizyczne nad pozwaną. Wtedy też pozwana złożyła przeciwko mężowi pozew o rozwód. W toku postępowania karnego zeznania złożyła w dniu 9 marca 2012r. m.in. matka pozwanej z których wynikało, że C. nie jest biologiczną córką powoda. Powód został skazany prawomocnym wyrokiem karnym za znęcanie się nad M. P.. W związku z pozyskaną w toku postępowania karnego wiedzą powód doznał szoku, gdyż nie miał wcześniej żadnych wątpliwości co do biologicznego pochodzenia córki C.. Podobnie wstrząśnięta zaistniała sytuacją była cała jego rodzina. Powód chciał znać prawdę odnośnie pochodzenia swojego dziecka i postanowił poddać siebie i dzieci badaniom genetycznym, które potwierdziłyby bądź zaprzeczyły jego ojcostwa w stosunku do małoletniej C.. Badania DNA zaprzeczyły ojcostwu powoda, o czym powód dowiedział się w okolicach Świąt Wielkanocnych 2012r. Powód w dniu 9 maja 2012r. złożył pozwanej oświadczenie o odwołaniu darowizny, które zostało jej doręczone w dniu 31 maja 2012r. W dniu 22 listopada 2012r. wydany został wyrok zaprzeczający ojcostwu powoda. Powyższe okoliczności nie zmieniły uczuć żywionych przez powoda do C., nadal ją kochał i dążył do utrzymywania kontaktów z dzieckiem. W tym zakresie powód napotkał na przeszkodę w postaci braku zgody pozwanej na realizację kontaktów z małoletnią, która całkowicie odseparowała powoda od dziecka twierdząc, że córka nie potrzebuje czterdziestoletniego kolegi. Nadto pozwana utrudniała również kontakty powoda z synem K.. Pozwana bez ogródek poinformowała dzieci o celu przeprowadzonych u nich badań DNA i wyjaśniła ich znaczenie. Doszło też do awantury w związku z uroczystością Komunii Świętej małoletniego K., kiedy to pozwana nie przywiozła dziecka do K. na uroczystość twierdząc, że chłopiec nie chce w niej wziąć udziału pod nieobecność matki, a dziecko przystąpiło do Komunii tydzień później na uroczystości zorganizowanej przez matkę i jej rodzinę. K. pozostawał w silnej koalicji psychologicznej z matką i blokował swoje potrzeby związane z osobą ojca z powodu konfliktu lojalności. Ujawniły się wyraźne problemy emocjonalne dziecka o podłożu depresyjnym i lękowym. Cała sytuacja ulegała dalszemu pogarszaniu, kiedy małoletni uzyskał od matki wiedzę o wydaniu wyroku skazującego powoda za znęcanie się nad nią i zastrzeżeń dziecka co do niektórych zachowań powoda. K. zaczął wówczas odmawiać bezpośrednich kontaktów z ojcem, a powód zastosował się do zaleceń terapeutki i zaczął kontaktować się z synem listownie. Obecnie powód nie ma kontaktu bezpośredniego z synem, poza pisaniem listów.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał, że roszczenie powoda zasługiwało na uwzględnienie.

W niniejszej sprawie żądanie pozwu dotyczyło żądania nakazania pozwanej złożenia oświadczenia woli, którego treścią dokona ponownego przeniesienia własności nieruchomości na rzecz powoda w związku ze złożonym przez niego oświadczeniem o odwołaniu darowizny. W tej sytuacji podstawą rozstrzygnięcia Sądu stał się przepis art. 898 § 1 k.c. określający przesłanki złożenia przez darczyńcę skutecznego oświadczenia o odwołaniu darowizny. Niezbędnym do stwierdzenia obowiązku złożenia w/w oświadczenia woli jest uprzednie ustalenie przez Sąd skuteczności złożonego przez darczyńcę oświadczenia o odwołaniu darowizny. Podstawą prawną do dokonania oceny skuteczności omawianego oświadczenia woli jest treść przepisu art. 898 § 1 k.c. w myśl którego darczyńca może

odwołać darowiznę nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności, przy czym odwołanie darowizny następuje przez oświadczenie złożone obdarowanemu na piśmie (art. 900 k.c.). Pod pojęciem „rażącej niewdzięczności”, o którym mowa w art. 898 § 1 k.c. należy rozumieć tylko takie czynności obdarowanego, które są skierowane, zarówno bezpośrednio jak i pośrednio, przeciwko darczyńcy z zamiarem wyrządzenia mu krzywdy lub szkody majątkowej. Znamion rażącej niewdzięczności nie wyczerpują z reguły czyny nieumyślne obdarowanego, a także drobne czyny nawet umyślne, ale niewykraczające w określonych środowiskach poza zwykle konflikty życiowe (rodzinne). Nie mogą być uznane za rażącą niewdzięczność przykrości i krzywdy czynione impulsywnie, lecz mieszczące się w granicach zwykłych konfliktów życia codziennego (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2001r. II CKN 818/00, LEX nr 52608; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 14 kwietnia 2005r. I ACa 60/05, OSA 2006/10/35; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 22 listopada 2005r. VI ACa 527/05, Rejent 2005/11/156). Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem przedstawicieli judykatury i piśmiennictwa zachowanie obdarowanego wyczerpujące znamiona rażącej niewdzięczności musi być uznane za wysoce niewłaściwe i krzywdzące darczyńcę, przy czym do kręgu tychże zachowań zalicza się w szczególności popełnienie przestępstwa przeciwko życiu lub czci albo w mieniu darczyńcy oraz naruszenie przez obdarowanego obowiązków wynikających ze stosunków osobistych (vide: wyroki Sądu Najwyższego m. in. z dnia 7 maja 2003r. IV CKN 115/01, LEX nr 137593 oraz z 2 lipca 2000r. I CKN 919/98, LEX nr 50820). Za rażącą niewdzięczność uznaje się również niepowstrzymanie przez obdarowanego innych osób przed działaniem skierowanym przeciwko darczyńcy lub nawet tolerowanie takich zachowań. Zważywszy jednak na niedookreślony charakter omawianego pojęcia Sąd zobowiązany jest oceniać ewentualne zaistnienie podstaw do odwołania darowizny z powodu rażącej niewdzięczności, na podstawie konkretnych okoliczności sprawy (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2001r. V CKN 1599/00, Prok. i Pr. 2002/5/40). Sąd podkreślił, że istota niniejszego sporu sprowadziła się do ustalenia czy zachowaniu pozwanej można przypisać przymiot rażącej niewdzięczności jako działaniu nacechowanego złą wolą i ukierunkowaną na wyrządzenie krzywdy powodowi. Powód konstruując oświadczenie o odwołaniu darowizny oraz żądanie zobowiązania do przeniesienia własności nieruchomości wskazał, iż pozwana dopuściła się wobec niego rażącej niewdzięczności przede wszystkim poprzez zatajenie faktu, iż wychowywana wspólnie córka C. nie jest biologiczną córką powoda, jak również przez utrudnianie mu kontaktu z dziećmi, które de facto skutkowało zerwaniem jego więzi zarówno z C., jak i z biologicznym synem K..

Sąd pierwszej instancji uznał, że zachowanie pozwanej należy kwalifikować jako rażącą niewdzięczność. Zawarcie umowy darowizny wytwarza swoisty stosunek o charakterze etycznym, rodzący w pewnym sensie obowiązek wdzięczności i nabiera on szczególnej wymowy w sytuacji, gdy do zawarcia umowy dochodzi między członkami rodziny. W ocenie Sądu istnieją podstawy do odwołania darowizny z powodu faktu ukrycia przez pozwaną tego, że C. nie jest biologiczną córką powoda i utrzymywania go w tym przekonaniu przez kilka lat, a tym samym spowodowaniu przywiązania powoda do dziecka. Pozwana twierdziła, że nie wiedziała o tym czyją córką jest C., jednak musiała mieć w tym zakresie wątpliwości. Sąd już samą okoliczność ukrywania takich okoliczności skutkującą brakiem dania szansy na podjęcie świadomej decyzji o wychowywaniu ewentualnie nie swojego dziecka oraz pozwolenie na życie się ojca z córką w takiej niestabilnej rzeczywistości ocenił jako wyjątkowo okrutną i bezduszną zarówno w stosunku do powoda jak i samego dziecka. Sąd nie dał wiary, że pozwana nie wiedziała o pochodzeniu dziecka od innego mężczyzny, gdyż z materiału dowodowego w sposób jednoznaczny wynika, że matka pozwanej zeznała na rozprawie w 2012r., że C. nie jest córką powoda. Niewiedza ta musiała być iluzoryczna, skoro pozwana miała tyle wątpliwości, że podzieliła się nimi z matką.

Sąd pierwszej instancji za uzasadniony w dużej części uznał zarzut utrudniania powodowi kontaktów z dziećmi. Z materiału zgromadzonego w aktach sprawy o rozwód w szczególności z wniosków powziętych przez biegłych psychologów wynika, że pozwana zmanipulowała syna włączając go w konflikt pomiędzy rodzicami. Potwierdziły to jednocześnie zeznania prawie wszystkich świadków przesłuchanych w niniejszej sprawie. Pozwana pomimo opinii biegłych stosownie do z której zgodne z dobrem C. jest podtrzymywanie więzi z powodem, odcięła dziecko od powoda, a dziewczynce powiedziała, że ojciec się jej wyrzekł. Powód wystąpił do sądu o zaprzeczenie ojcostwa, przyczyniając się niewątpliwie do zerwania tych kontaktów. Sąd mając na uwadze okoliczności w jakich doszło do podjęcia tej decyzji nie jest w stanie ocenić decyzji powoda w sposób jednoznaczny. W tamtym czasie toczyła się już między stronami sprawa

o rozwód, strony były już głęboko skonfliktowane, pozwana już wówczas utrudniała powodowi kontakty z dziećmi. Jest możliwe, że powód mógł uważać, że bez względu na okoliczności pozwana i tak faktycznie pozbawi go kontaktów z dziećmi, więc postanowił bądź minimalizować koszty ekonomiczne tej sytuacji w postaci braku obowiązku płacenia alimentów, bądź po prostu zemścić się na żonie w ten sposób, że nie będzie płacić alimentów na córkę. Okoliczności emocjonalne w jakich znajdował się powód były ekstremalne i w związku z tym mogły doprowadzić do podejmowania tak złych z punktu widzenia córki decyzji.

Sąd pierwszej instancji za bezzasadny uznał zarzut sprowokowania przez pozwaną postępowania karnego przeciwko powodowi, gdyż powód za przestępstwo znęcania się nad żoną został skazany prawomocnym wyrokiem, który wiąże niniejszy Sąd co do tej okoliczności. Podobnie nieuzasadniony był zarzut braku poczucia zobowiązań moralnych pozwanej wobec powoda, gdyż w sytuacji głębokiego konfliktu jaki wywiązał się między małżonkami, nie sposób przyjąć, że pozwana winna takie poczucie posiadać.

W konsekwencji Sąd pierwszej instancji uznał, że w toku procesu powód udowodnił, że zachowaniem swoim pozwana dopuściła się w stosunku do niego rażącej niewdzięczności, o której mowa w art. 898 § 1 k.c. W ocenie Sądu ujawnione w sprawie okoliczności jednoznacznie potwierdziły, że zachowanie pozwanej było dla powoda wyjątkowo krzywdzące i stanowiło nieprzyjemne akty woli czynione w sposób rozmyślny. Mając powyższe na względzie Sąd uznał, że istnieją podstawy do przyjęcia w niniejszej sprawie rażącej niewdzięczności pozwanej i w konsekwencji przesłanki do odwołania darowizny, co skutkowało uwzględnieniem powództwa.

Sąd pierwszej instancji na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. kosztami procesu obciążył w całości pozwaną, jako stronę przegrywającą proces. Na koszty te składa się wpis od pozwu (10.500 zł), koszty zastępstwa procesowego powoda w stawce minimalnej (7.200 zł) oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa (17 zł).

Apelację od powyższego wyroku wniosła pozwana M. P. zaskarżając wyrok w całości i domagając się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej zwrot kosztów postępowania w pierwszej i drugiej instancji w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Powód w odpowiedzi na apelację wniósł o oddalenie apelacji pozwanej w całości i zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda zwrot kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja pozwanej zasługiwała na uwzględnienie.

Powód pismem z dnia 9 maja 2012r. odwołał darowiznę uczynioną na rzecz pozwanej w dniu 5 grudnia 2008r. udziału w nieruchomości (vide: k. 17 akt). W w/w piśmie powód zarzucił, że pozwana:

- w celu uzyskania korzystnego dla siebie wyroku rozwodowego sprowokowała postępowanie karne oskarżając darującego o znęcanie się nad nią,
- w toku postępowania karnego oraz postępowania o rozwód przyznała się do zdradzania darującego oraz do ukrywania faktu pochodzenia pozamałżeńskiego dziecka,
- przejawia także liczne zachowania wykazujące złą wolę wobec darującego m.in. poprzez utrudnianie darującemu kontaktów z dziećmi,
- zachowania pozwanej są wysoce niewłaściwe i krzywdzące w stosunku do powoda,
- pozwaną cechuje brak poczucia do jakichkolwiek zobowiązań moralnych wobec darczyńcy.

Podkreślić należy, że ocena skuteczności odwołania darowizny dokonywana jest według stanu z daty złożenia oświadczenia w tym przedmiocie, badaniu zatem podlega czy w momencie złożenia oświadczenia o odwołaniu darowizny istniały przesłanki z art. 898 § 1 k.c. (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2011r. III CSK

260/11 LEX nr 1108563, tudzież wyroki Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 9 kwietnia 2015r. IACa 820/14 LEX nr 1782075, Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 4 lipca 2013r. IACa 571/13 LEX nr 1353805, Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 27 czerwca 2013r. IACa 419/13 LEX nr 1353798). Zatem punktem wyjścia do dokonania oceny czy obdarowana dopuściła się rażącej niewdzięczności w stosunku do darczyńcy musi być treść oświadczenia darczyńcy i wskazywane przez niego przyczyny odwołania darowizny (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 3 lipca 2014r. IACa 305/14 LEX nr 1489080, wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 16 stycznia 2013r. IACa 1111/12 LEX nr 1264389). W realiach niniejszej sprawy oznacza to, że rzeczą Sądu było zbadanie czy zachowania pozwanej wskazane w piśmie powoda z dnia 9 maja 2012r. można uznać za rażąco niewdzięczne w rozumieniu art. 898 § 1 k.c. w stosunku do powoda. Konsekwencją uznania powyższego jest fakt, że Sąd nie bada, czy działania lub zachowania pozwanej, mające miejsce po dniu 9 maja 2012r., można uznać za przyczynę odwołania darowizny, gdyż - z oczywistych względów - nie były one wskazane w piśmie o odwołaniu darowizny z dnia 9 maja 2012r.

Sąd Apelacyjny podziela uznanie Sądu pierwszej instancji, że pozwana składając zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przez powoda przestępstwa znęcania się, nie dopuściła się rażącej niewdzięczności. Powód w oświadczeniu z dnia 9 maja 2012r. zarzucił, że pozwana w celu uzyskania korzystnego dla siebie wyroku rozwodowego sprowokowała postępowanie karne oskarżając darującego o znęcanie się nad nią. Sąd Rejonowy Poznań Grunwald i J. w P. wyrokiem z dnia 7 marca 2013r. sygn. akt III K 570/11 uznał P. P. winnym tego, że w okresie od 2004r. do 29 sierpnia 2011r. w P. znęcał się psychicznie i fizycznie nad swoją żoną M. P. w ten sposób, że wszczynał awantury domowe podczas których poniżał pokrzywdzoną, ubliżał jej słowami uznawanymi za wulgarne i obelżywe, zmuszał do opuszczania domu, groził pobiciem oraz pozbawieniem życia, przypalał zapalniczką, szarpał, popychał, ciągnął za włosy, bił rękoma po twarzy oraz pięściami po głowie, kopał nogami po ciele, dusił, a w dniach 5 października 2005r., 9 lutego 2008r., w nocy z 10 na 11 sierpnia 2011r. oraz 29 sierpnia 2011r. spowodował przez to u pokrzywdzonej obrażenia naruszające czynności narządów jej ciała na czas nie dłuższy aniżeli 7 dni. Za powyższe przestępstwa Sąd wymierzył powodowi karę jednego roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawiesił na okres czterech lat próby oraz nakazał zapłacić pozwanej kwotę 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę (vide: k. 351-352 akt). W świetle w/w prawomocnego wyroku karnego uznającego powoda winnym zarzucanych mu czynów uznać należy, że zawiadomienie złożone przez pozwaną do organów ścigania o podejrzeniu popełnienia przez powoda przestępstwa znęcania się, było uzasadnione. Brak jest więc podstaw do uznania, że pozwana składając to zawiadomienie uczyniła to dla szynkany lub ze złośliwości.

Powód w piśmie z dnia 9 maja 2012r. nadto podał, że pozwana w toku postępowania karnego oraz postępowania o rozwód przyznała się do zdradzania darującego oraz do ukrywania faktu pochodzenia pozamałżeńskiego dziecka. Z akt sprawy o rozwód wynika, że pozwana przyznała się wyłącznie do tego, że raz zdradziła powoda. Nie przyznawała się zaś do zrad. Powód w toku zarówno sprawy o rozwód jak i niniejszej nie wykazał, że pozwana - za wyjątkiem tego jednego razu - zdradzała go. Zgodnie z art. 6 k.c. wykazanie tej okoliczności spoczywało na powodzie. Ponieważ powód faktu tego nie udowodnił brak jest podstaw do uznania, że pozwana zdradzała powoda.

Powód umową darowizny sporządzoną w formie aktu notarialnego w dniu 5 grudnia 2008r. darował pozwanej udział we własności nieruchomości położonej w P. stanowiącej działkę nr (...) (vide: akt notarialny - k. 12-16 akt). C. urodziła się w dniu (...), a więc przed dokonaniem darowizny. Zarówno zdrada powoda jak i urodzenie się C. miały więc miejsce przed dokonaniem darowizny, a więc przed dniem 5 grudnia 2008r. Powód o zdradzie i o tym, że C. nie jest jego dzieckiem dowiedział się w marcu 2012r., a więc po dokonaniu darowizny. W piśmiennictwie podkreśla się, że odwołanie darowizny z powodu rażącej niewdzięczności obdarowanego może dotyczyć zarówno darowizny już wykonanej jak i umowy zobowiązującej, ale jeszcze niewykonanej, jedyną przesłanką dopuszczalności odwołania darowizny jest w tym wypadku rażąca niewdzięczność obdarowanego, która musi przy tym wystąpić po zawarciu umowy darowizny; gdyby zdarzenie uzasadniające przyjęcie rażącej niewdzięczności miało miejsce przed zawarciem umowy darowizny, a darczyńca dowiedział się o nim dopiero po jej zawarciu, nie mógłby darowizny odwołać w trybie przewidzianym w art. 898 k.c. w zw. z art. 900 k.c., okoliczności wcześniejsze mogą być jedynie podstawą uchylecia się od skutków oświadczenia woli ze względu na jego wadę (vide: Stanisław Dmowski Komentarz do art. 898 k.c. stan prawny na 15 kwietnia 2011r., Komentarz LexisNexis 2011; tudzież Kodeks cywilny Komentarz pod redakcją Jacka

Gudowskiego Zobowiązania III. cz.2 LexisNexis Warszawa 2013 str. 1119; Zdzisław Gawlik Komentarz do art. 898 k.c. stan prawny na 1 sierpnia 2014r. Komentarz Lex 2014 teza 9; Gerard Bieniek, Helena Ciepła, Stanisław Dmowski, Jacek Gudowski, Krzysztof Kołakowski, Marek Sychowicz, Tadeusz Wiśniewski, Czesława Żuławska Komentarz do kodeksu cywilnego Księga trzecia Zobowiązania Tom II stan prawny na dzień 1 października 1996r. Wydawnictwo Prawnicze Warszawa 1997 str. 496 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 19 grudnia 2013r. IACa 551/13 LEX nr 1409071).

Powód w oświadczeniu o odwołaniu darowizny zarzucił nadto, że pozwana przejawia także liczne zachowania wykazujące złą wolę wobec darującego m.in. poprzez utrudnianie darującemu kontaktów z dziećmi. Zdaniem Sądu Apelacyjnego zarzut utrudniania powodowi kontaktów z C. i K. nie znalazł potwierdzenia zarówno w materiale zgromadzonym w aktach sprawy o rozwód jak i niniejszej.

Pozew o rozwód wpłynął do Sądu Okręgowego w Poznaniu w dniu 27 września 2011r. P. P. będąc pozwanym w sprawie o rozwód w odpowiedzi na pozew z dnia 21 listopada 2011r. nie zarzucił, że M. P. utrudniała jemu kontakty z dziećmi. Wręcz przeciwnie twierdził, że to on zawoził i odbierał dzieci ze szkoły, uczęszczał na wszelkiego rodzaju zebrania, ma dużo lepszy kontakt z dziećmi (vide: k. 149 akt XII C 1842/11 Sądu Okręgowego w Poznaniu). Powód w toku niniejszej sprawy nie wykazał, choć to jego obciążał ten obowiązek z mocy art. 6 k.c., że przed 27 września 2011r. pozwana utrudniała jemu kontakty z dziećmi zważywszy, że na rozprawie w dniu 9 grudnia 2011r. w sprawie o rozwód zeznał, że przed 1 września 2011r. był z dziećmi na wakacjach przez dwa tygodnie (vide: k. 173 akt XII C 1842/11 Sądu Okręgowego w Poznaniu). P. P. w okresie od 1 września 2011r. do 27 września 2011r. przebywał w areszcie śledczym. W tym okresie więc, z powodu zastosowania wobec powoda tymczasowego aresztowania, kontakty powoda z dziećmi nie odbywały się. To M. P. pismem procesowym z dnia 17 października 2011r. wniosła o zabezpieczenie kontaktów powoda z dziećmi argumentując, że dzieci winny mieć kontakt z powodem (vide: k. 124 akt XII C 1842/11 Sądu Okręgowego w Poznaniu). Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie o rozwód postanowieniem z dnia 9 grudnia 2011r. uregulował na czas trwania procesu o rozwód kontakty powoda z dziećmi, zaś na rozprawie w dniu 20 stycznia 2012r. M. P. oświadczyła, że nie sprzeciwia się uregulowaniu kontaktów powoda z dziećmi w sposób zaproponowany przez biegłych T. Ż. i A. K.. Strony zgodnie wówczas wniosły o uregulowanie tych kontaktów. Stąd Sąd Okręgowy w Poznaniu postanowieniem z dnia 20 stycznia 2012r. uregulował kontakty powoda z dziećmi. P. P. na rozprawie w dniu 2 marca 2012r. podał, że jego kontakty z dziećmi są bardzo dobre (vide: k. 502 akt XII C 1842/11 Sądu Okręgowego w Poznaniu). Sąd Okręgowy w Poznaniu postanowieniem z dnia 10 kwietnia 2012r. uregulował kontakty powoda z dziećmi w czasie wakacji letnich (vide: k. 21 akt). Kurator społeczny A. Z. w sprawozdaniu sporządzonym w dniu 6 lutego 2012r. podała, że powód ma stały kontakt z dziećmi (vide: k. 654 akt XII C 1842/11 Sądu Okręgowego w Poznaniu). Pełnomocnik pozwanej pismem z dnia 4 maja 2012r. adresowanym do pełnomocnika powoda poinformowała o wystąpieniu do sądu o zmianę postanowienia zabezpieczającego kontakty poprzez uchylenie tego orzeczenia w stosunku do C. i wskazała, że uzasadnione jest nie odbywanie spotkań powoda z C. na które pozwana, w zaistniałej sytuacji, nie wyraża zgody (vide: k. 229 akt). Postawa pozwanej wynikała z tego, że powód negował swoje ojcostwo w stosunku do C. oraz z uwagi na opinię psychologiczną w tym zakresie, że dziecko nie powinno łączyć się z osobą, która nie jest jego ojcem, aby w przyszłości nie przeżywać traumy związanej z rozstaniem (vide: k. 229 akt). Dopiero więc od 4 maja 2012r. pozwana nie wyrażała zgody na kontakty powoda z C.. Zdaniem Sądu w zaistniałej sytuacji, gdy okazało się, że powód nie jest ojcem C. i wystąpił do prokuratury o złożenie pozwu o zaprzeczenie ojcostwa, nie było prawnych wskazań do odbywania tych kontaktów. Stąd pozwana była uprawniona do podjęcia takiej decyzji zważywszy, że powód, chociaż deklarował, że kocha C., nie chciał partycypować w kosztach jej utrzymania. Podkreślić należy, że powód w sprawie o rozwód nie zarzucał, że nie są realizowane kontakty jego z dziećmi ustalone postanowieniem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 9 grudnia 2011r, potem z dnia 20 stycznia 2012r. i z 10 kwietnia 2012r., że pozwana utrudnia lub uniemożliwia te kontakty. Zdaniem Sądu materiał zgromadzony w tym zakresie w sprawie o rozwód jest wiarygodny i najbardziej reprezentatywny, gdyż przedstawia sytuację, która na bieżąco miała miejsce począwszy od 27 września 2011r. do 9 maja 2012r. Opinia pisemna została sporządzona przez T. Ż. i A. K. w dniu 13 stycznia 2012r., a więc po złożeniu przez powoda oświadczenia o odwołaniu darowizny. Wnioski w niej zawarte, z oczywistych przyczyn, nie mogły być podstawą oświadczenia o odwołaniu darowizny z dnia 9 maja 2012r.

Powód w oświadczeniu o odwołaniu darowizny podał także, że zachowania pozwanej są wysoce niewłaściwe i krzywdzące w stosunku do powoda, pozwaną cechuje brak poczucia do jakichkolwiek zobowiązań moralnych wobec darczyńcy. W toku niniejszego postępowania powód nie sprecyzował jakie to konkretnie zachowania pozwanej są wysoce niewłaściwe i krzywdzące w stosunku do niego. Jak chodzi o brak poczucia zobowiązania moralnego wobec darczyńcy to w tym zakresie Sąd Apelacyjny akceptuje stanowisko Sądu pierwszej instancji.

Wskazać należy, że z zeznań świadków przesłuchanych w niniejszej sprawie nie wynika w jakiej dacie (okresie) przedstawiane przez nich fakty miały miejsce. Świadkowie nie podawali dat, zaś powód reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika poprzez zadawanie pytań nie dążył do ustalenia kiedy przedstawiane wydarzenia miały miejsce. O tyle jest to istotne, że pozew o rozwód wpłynął do sądu w dniu 27 września 2011r., powód informację o tym, że nie jest ojcem C. powziął z zeznań B. K. - matki pozwanej złożonych w dniu 9 marca 2012r. (vide: wyjaśnienia powoda - k. 67 akt), oświadczenie o odwołaniu darowizny jest z 9 maja 2012r., zaś świadkowie byli słuchani w sprawie w 2014r. i 2015r., a więc po upływie co najmniej dwóch lat licząc od daty oświadczenia o odwołaniu darowizny, kiedy to już zakończyła się sprawa karna, ale jeszcze trwała, bądź była nieprawomocnie zakończona sprawa o rozwód.

Sąd pierwszej instancji oceniając zachowania pozwanej zbędnie czynił ustalenia dotyczące I Komunii K., która miała mieć miejsce w dniu 20 maja 2012r., a więc po złożeniu przez powoda oświadczenia o odwołaniu darowizny. Sytuacja ta nie mogła być przyczyną odwołania darowizny, gdyż miała miejsce po 9 maja 2012r. Stąd też nie mogła być oceniana pod kątem rażącej niewdzięczności pozwanej w stosunku do powoda.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał, że P. P. nie wykazał, stosownie do obowiązku wynikającego z art. 6 k.c., że pozwana swoimi zachowaniami do dnia 9 maja 2012r. dopuściła się rażącej niewdzięczności w stosunku do powoda w rozumieniu art. 898 § 1 k.c.

Ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji, jako znajdujące uzasadnienie w materiale zgromadzonym w aktach sprawy, Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne z wyłączeniem tego, że:

- strony są małżeństwem od 1997r., gdyż strony od 1997r. były małżeństwem, ponieważ wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 15 lipca 2014r. sygn. akt XII C 1842/11 (vide: k. 308-309 akt) zmienionym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 16 czerwca 2015r. sygn. akt IACa 45/15 rozwiązano małżeństwo M. P. i P. P. przez rozwód z winy P. P.,

- powyższe okoliczności nie zmieniły uczuć żywionych przez powoda do C., nadal ją kochał i dążył do utrzymywania kontaktów z dzieckiem, w tym zakresie powód napotkał na przeszkodę w postaci braku zgody pozwanej na realizację kontaktów z małoletnią, która całkowicie odseparowała powoda od dziecka, gdyż powyższe okoliczności nie miały miejsca do dnia 9 maja 2012r.,

- pozwana utrudniała również kontakty powoda z synem K., gdyż ustalenie to nie znajduje potwierdzenia zarówno w materiale zgromadzonym w aktach niniejszej sprawy jak i sprawy Sądu Okręgowego w Poznaniu o rozwód sygn. akt XII C 1842/11,

- obecnie powód nie ma kontaktu bezpośredniego z synem poza pisanie listów, gdyż w pkt 3 wyroku z dnia 15 lipca 2014r. sygn. akt XII C 1842/11 Sąd Okręgowy w Poznaniu uregulował kontakty powoda z małoletnim synem stron K. P. także w sposób pośredni - w terminach i na warunkach określonych przez (...) w P. (vide: k. 308 akt).

Sąd Apelacyjny z wyżej wskazanych przyczyn nie aprobuje wniosku Sądu pierwszej instancji, że pozwana swoim zachowaniem dopuściła się w stosunku do powoda rażącej niewdzięczności, o której mowa w art. 898 § 1 k.c. i kierunku rozstrzygnięcia sprawy. Sąd aprobuje teoretyczne rozważania Sądu pierwszej instancji dotyczące wykładni art. 898 § 1 k.c. oraz uznanie Sądu pierwszej instancji, że:

- złożenie przez pozwaną zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przez powoda przestępstwa znęcania się nie można uznać za rażącą niewdzięczność w rozumieniu art. 898 § 1 k.c.,

- nieuzasadniony był zarzut co do braku poczucia zobowiązań moralnych pozwanej wobec powoda.

Biorąc powyższe pod rozwagę zaskarżony wyrok, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., zmieniono i oddalono powództwo. Konsekwencją zmiany wyroku jest orzeczenie o kosztach procesu zgodnie z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. i obciążenie nimi powoda. W związku z tym zasądzone od powoda na rzecz pozwanej kwotę 7.217 zł obejmującą koszty zastępstwa procesowego ustalone w myśl § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (j.t. Dz.U. 2013. 461 ze zm.) oraz opłatę skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono stosownie do art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. obciążając nimi powoda i zasądzając od powoda na rzecz pozwanej kwotę 7.400 zł obejmującą kwotę 2.000 zł tytułem opłaty od apelacji i 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego ustalonych wedle stawki minimalnej określonej w § 13 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 7 w/w rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

SSA Karol Ratajczak SSA Mariola Głowacka SSO Ewa Blumczyńska

--	--	--